

	ഓം ശ്രീപരമാത്മനേ നമഃ	
	അഥ ത്രയോദശോധ്യായഃ	
	ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗ യോഗഃ	

അർജുന ഉവാച
 പ്രകൃതിം പുരുഷം ചൈവ ക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രജ്ഞമേവ ച |
 ഏതദ്വേദിതുമിച്ഛാമി ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം ച കേശവ || ൧൩-൧||

ശ്രീഭഗവാനുവാച
 ഇദം ശരീരം കൗന്തേയ ക്ഷേത്രമിത്യഭിധീയതേ |
 ഏതദ്വോ വേത്തി തം പ്രാഹുഃ ക്ഷേത്രജ്ഞ ഇതി തദപിദഃ
 || ൧൩-൨||

ക്ഷേത്രജ്ഞം ചാപി മാം വിദ്ധി സരപക്ഷേത്രേഷു ഭാരത |
 ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോർജ്ഞാനം യത്തജ്ജ്ഞാനം മതം മമ
 || ൧൩-൩||

തത്ക്ഷേത്രം യച്ച യാദൃക്ച യദപികാരി യതശ്ച യത് |
 സ ച യോ യത്പ്രഭാവശ്ച തത്സമാസേന മേ ശൃണു || ൧൩-൪||

ഋഷിഭിർബഹുധാ ഗീതം ഛന്ദോഭിരപിവിയൈഃ പൃഥക് |
 ബ്രഹ്മസൂത്രപദൈശ്ചൈവ ഹേതുമദ്ഭിരപിനിശ്ചിതൈഃ
 || ൧൩-൫||

മഹാഭൂതാനൃഹങ്കാരഃ ബുദ്ധിരവ്യക്തമേവ ച |
 ഇന്ദ്രിയാണി ദശൈകം ച പഞ്ച ചേന്ദ്രിയഗോചരാഃ || ൧൩-൬||

ഇച്ഛാ ദ്വേഷഃ സുഖം ദുഃഖം സങ്ഘാതശ്ചേതനാ ധൃതിഃ |
 ഏതത്ക്ഷേത്രം സമാസേന സവികാരമുദാഹൃതം || ൧൩-൭||

അമാനിത്വമദർഭിത്വം അഹിംസാ ക്ഷാന്തിരാർജവം |
 ആചാര്യോപാസനം ശൗചം സ്നേഹശുമാത്മവിനിഗ്രഹഃ
 || ൧൩-൮||

ഇന്ദ്രിയാർഥേഷു വൈരാഗ്യമ് അനഹങ്കാര ഏവ ച |
ജന്മമൃത്യുജരാവ്യാധി ദുഃഖദോഷാനുദർശനമ് || ൧൩-൯||

അസക്തിരനഭിഷ്ഠാഭം പുത്രദാരഗൃഹാദിഷു |
നിത്യം ച സമചിത്തത്വമ് ഇഷ്ടാനിഷ്ടോപപത്തിഷു || ൧൩-൧൦||

മയി ചാനന്യയോഗേന ഭക്തിരവ്യഭിചാരിണീ |
വിവിക്തദേശസേവിത്വമ് അരതിർജനസംസദി || ൧൩-൧൧||

അധ്യാത്മജ്ഞാനനിത്യത്വം തത്ത്വജ്ഞാനാർഥദർശനമ് |
ഏതജ്ജ്ഞാനമിതി പ്രോക്തമ് അജ്ഞാനം യദതോദ്യന്തമാ
|| ൧൩-൧൨||

ജ്ഞേയം യത്തത്പ്രവക്ഷ്യാമി യജ്ജ്ഞാത്വാദ്യമൃതമശ്നൂതേ |
അനാദിമത്പരം ബ്രഹ്മ ന സത്തന്നാസദുച്യതേ || ൧൩-൧൩||

സർവതഃ പാണിപാദം തത് സർവതോദ്ദക്ഷിശിരോമുഖമ് |
സർവതഃ ശ്രുതിമല്ലോക്തേ സർവമാവ്യത്യ തിഷ്ഠതി || ൧൩-൧൪||

സരോന്ദ്രിയഗുണാഭാസം സരോന്ദ്രിയവിവർജിതമ് |
അസക്തം സർവഭൂച്ചൈവ നിർഗുണം ഗുണഭോക്തൃ ച
|| ൧൩-൧൫||

ബഹിരന്തശ്ച ഭൂതാനാമ് അചരം ചരമേവ ച |
സൂക്ഷ്മത്വാത്തദവിജ്ഞേയം ദൂരസ്ഥം ചാന്തികേ ച തത്
|| ൧൩-൧൬||

അവിഭക്തം ച ഭൂതേഷു വിഭക്തമിവ ച സ്ഥിതമ് |
ഭൂതദർശ്യം ച തജ്ജ്ഞേയം ഗ്രസിഷ്ണു പ്രഭവിഷ്ണു ച || ൧൩-൧൭||

ജ്യോതിഷാമപി തജ്ജ്യോതിഃ തമസഃ പരമുച്യതേ |
ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം ജ്ഞാനഗമ്യം ഹൃദി സർവസ്യ വിഷ്ഠിതമ്
|| ൧൩-൧൮||

ഇതി ക്ഷേത്രം തഥാ ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം ചോക്തം സമാസതഃ |
മദ്ഭക്ത ഏതദിജ്ഞായ മദ്ഭാവായോപപദ്യതേ || ൧൩-൧൯||

പ്രകൃതിം പുരുഷം ചൈവ വിദ്യുനാദീ ഉഭാവപി |
വികാരാഞ്ച ഗുണാഞ്ചൈവ വിദ്ധി പ്രകൃതിസമ്ഭവാൻ
|| ൧൩-൨൦||

കാരുകരണകർതുത്വേ ഹേതുഃ പ്രകൃതിരുച്യതേ |
പുരുഷഃ സുഖദുഃഖാനാം ഭോക്തൃത്വേ ഹേതുരുച്യതേ
|| ൧൩-൨൧||

പുരുഷഃ പ്രകൃതിസ്ഥോ ഹി ഭുങ്ക്തേ പ്രകൃതിജാൻഗുണാൻ |
കാരണം ഗുണസങ്ഗോദ്യസ്യ സദസദ്യോനിജന്മസു || ൧൩-൨൨||

ഉപദ്രഷ്ടാനുമന്താ ച ഭർതാ ഭോക്താ മഹേശ്വരഃ |
പരമാത്മേതി ചാപ്യുക്തഃ ദേഹേന്ദ്രിന്പുരുഷഃ പരഃ
|| ൧൩-൨൩||

യ ഏവം വേത്തി പുരുഷം പ്രകൃതിം ച ഗുണൈഃ സഹ |
സർവഥാ വർത്തമാനോദ്യപി ന സ ഭൂയോദ്ഭിജായതേ || ൧൩-൨൪||

ധ്യാനേനാത്മനി പശ്യന്തി കേചിദാത്മാനമാത്മനാ |
അന്യേ സാങ്ഖ്യേന യോഗേന കർമ്മയോഗേന ചാപരേ
|| ൧൩-൨൫||

അന്യേ ത്വേവമജാനന്തഃ ശ്രുത്വാദ്യന്യേഭ്യ ഉപാസതേ |
തേപി ചാതിതരന്ത്യേവ മൃത്യും ശ്രുതിപരായണാഃ
|| ൧൩-൨൬||

യാവത്സങ്ജായതേ കിഞ്ചിത് സത്ത്വം സ്ഥാവരജങ്ഗമമ് |
ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞസംയോഗാത് തദിദ്ധി ഭരതർഷഭ
|| ൧൩-൨൭||

സമം സരോഷു ഭൂതേഷു തിഷ്ഠന്തം പരമേശ്വരമ്
വിനശ്യത്വവിനശ്യന്തം യഃ പശ്യതി സ പശ്യതി || ൧൩-൨൮||

സമം പശ്യന്ഹി സർവത്ര സമവസ്ഥിതമീശ്വരമ് |
ന ഹിനസ്ത്യാത്മനാദ്യത്മാനം തതോ യാതി പരാം ഗതിമ് ||
൧൩-൨൯||

പ്രകൃത്യൈവ ച കർമാണി ക്രിയമാണാനി സർവശഃ |
യഃ പശ്യതി തമാദ്യത്മാനമ് അകർതാരം സ പശ്യതി
|| ൧൩-൩൦||

യദാ ഭൂതപുഥഗ്ഭാവമ് ഏകസ്ഥമനുപശ്യതി |
തത ഏവ ച വിസ്താരം ബ്രഹ്മ സംപദ്യതേ തദാ || ൧൩-൩൧||

അനാദിത്യാന്നിർഗുണത്വാത് പരമാത്മാദ്യമവ്യയഃ |
ശരീരസ്ഥോഽപി കൗന്തേയ ന കരോതി ന ലിപ്യതേ
|| ൧൩-൩൨||

യഥാ സർവഗതം സൗക്ഷ്മ്യാത് ആകാശം നോപലിപ്യതേ |
സർവത്രാവസ്ഥിതോ ദേഹേ തമാദ്യത്മാ നോപലിപ്യതേ
|| ൧൩-൩൩||

യഥാ പ്രകാശയത്യേകഃ കൃത്സ്നം ലോകമിമം രവിഃ |
ക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രീ തഥാ കൃത്സ്നം പ്രകാശയതി ഭാരത
|| ൧൩-൩൪||

ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോരേവമ് അന്തരം ജ്ഞാനചക്ഷുഷാ |
ഭൂതപ്രകൃതിമോക്ഷം ച യേ വിദുര്യന്തി തേ പരമ്
|| ൧൩-൩൫ ||

ഓം തത്സദിതി ശ്രീമദ് ഭഗവദ്ഗീതാസു ഉപനിഷത്സു
ബ്രഹ്മവിദ്യായാം യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുനസംവാദേ
ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗയോഗോ നാമ ത്രയോദശോധ്യായഃ
|| ൧൩ ||

With Blessings from:

Sri. Sri. Sugunendra Theertha Swamiji, Puthige Mutt, Udupi, India

Sri Krishna Vrundavana, NJ, USA

<http://krishnavrunda.org/>